

Uloga EU fondova u razvoju društva

Androić, Ana

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics and Business in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:145:111833>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-02**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera

Ekonomski fakultet u Osijeku

Sveučilišni prijediplomski studij Ekonomija i poslovna ekonomija

Ana Androić

Uloga EU fondova u razvoju društva

Završni rad

Osijek, 2024.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Sveučilišni prijediplomski studij Ekonomija i poslovna ekonomija

Ana Androić

Uloga EU fondova u razvoju društva

Završni rad

Kolegij: Razvoj EU projekata

JMBAG:0010234259

e-mail:anaandroić3@gmail.com

Mentor: prof. dr. sc. Anamarija Delić

Osijek, 2024.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Economics and Business in Osijek
University Undergraduate Study Programme Economics and Business

Ana Androić

The role of EU projects in the development of society

Final paper

Osijek, 2024.

IZJAVA
O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI,
PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA,
SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA
I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je završni rad _____ (navesti vrstu rada: završni/diplomski/specijalistički/doktorski) rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na vlastitim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna trajnom pohranjivanju i objavljivanju mog rada u Institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, Repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom Repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti, NN 119/2022).
4. Izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan s dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: AnaAndroić

JMBAG: 0010234259

OIB: 31608671439

e-mail za kontakt: anaandroi3@gmail.com

Naziv studija: Poslovna ekonomija

Naslov rada: Uloga EU fondova u razvoju društva

Mentor/mentorica rada: prof.dr.sc. Anamarija Delić

U Osijeku, 23. 09. 2024 godine

Potpis Ana Androić
Ana Androić

Uloga fondova Europske unije (EU fondova) u razvoju društva

Sažetak

Svrha i cilj rada je prikazati koliko članstvo u EU i povlačenje novca iz EU fondova utječe na napredak država članica u svim područjima društvenog i ekonomskog razvoja, odnosno ukazati na dobrobit koje članicama Europske unije donosi članstvo. Dan je prikaz EU fondova koji podržavaju politike EU-a te objašnjen proces programiranja i provedbe projekata. Osim toga, objašnjen je i utjecaj EU fondova na razvoj hrvatskog društva i gospodarstva. Članstvo u EU je nametnulo RH sudjelovanje u financiranju europskog proračuna, ali je RH u 10 godina članstva povukla tri puta više sredstava iz EU fondova nego što je uplatila u proračun EU-a. Nakon pristupanja Hrvatske Europskoj uniji 2013., povlačenje sredstava iz EU fondova bilo je neučinkovito i sporo te je velik dio odobrenog novca vraćen u proračun EU-a. Posljednjih godina postotak povlačenja sredstava iz EU fondova znatno je veći i to ukazuje da je savladan komplicirani proces programiranja i izrade kvalitetnih projekata za koje se odobravaju sredstva. U deset godina članstva u Europskoj uniji, Hrvatska je uz pomoć EU fondova izgradila velike infrastrukturne projekte i podigla standard građana. Za Hrvatsku je korist od članstva u Europskoj uniji višestruka i ne dolazi samo iz EU fondova. Članstvom je podignut standard demokratskih, medijskih i građanskih sloboda, a RH je postala i dio zajedničkog europskog tržišta. To je potaknulo izvoz te razmjenu ideja i ljudi. Republika Hrvatska 2022. godine postaje dio Schengenskog područja, čime joj je omogućeno putovanje u države članice bez prolaska graničnih kontrola, a omogućen je i lakši dolazak turista. Od 2023. RH je i dio euro područja, tj. koristi euro kao svoju valutu. U financijskom razdoblju 2021.- 2027. za RH su odobrena velika sredstva iz Kohezijskog fonda i Europskih strukturnih fondova koji podržavaju kohezijsku politiku EU-a. RH je definirala i Nacionalnu razvojnu strategiju do 2030. koja se poklapa sa strategijom EU-a, kako bi mogla koristiti sredstava iz Novog programskog razdoblja EU-a do 2030. U empirijskom dijelu rada opisan je projekt koji je značajno utjecao na obnovu kulturne baštine osječke Tvrđe i razvoj turizma u Osijeku i okolici.

Ključne riječi:

EU fondovi, razvoj društva, programiranje, provedba projekta, članstvo u EU

The role of EU projects in the development of society

ABSTRACT

The purpose and aim of this paper is to show how EU membership and the withdrawal of EU funds affect the progress of Member States in all areas of social and economic development, highlighting the benefits that EU membership brings to its members. The paper provides an overview of the EU funds that support EU policies and explains the programming and implementation process of projects. It also discusses the impact of EU funds on the development of Croatian society and economy. EU membership has obliged Croatia to participate in the financing of the European budget, but in the ten years of its membership Croatia has withdrawn three times more money from the EU funds than it has paid into the EU budget. After Croatia's accession to the European Union in 2013, the withdrawal of funds from EU funds has been inefficient and slow, as a large part of the approved money flows back into the EU budget. In recent years, the percentage of funds withdrawn from EU funds has increased significantly, indicating that the complicated process of programming and developing high-quality projects for which funds are approved has been mastered. In its ten years of EU membership, Croatia has used EU funds to build major infrastructure projects and raise the living standards of its citizens. The benefits of EU membership for Croatia are manifold and go beyond EU funds. Membership has raised the standards of democratic, media and civil liberties, and Croatia has also become part of the European common market. This has encouraged exports and the exchange of ideas and people. In 2022, the Republic of Croatia became part of the Schengen area, which enables travel to member states without border controls and facilitates access for tourists. Croatia has also been part of the eurozone since 2023 and uses the euro as its currency. For the 2021-2027 financial period, extensive funding has been approved for Croatia from the Cohesion Fund and the European Structural Funds, which support the EU's cohesion policy. Croatia has also defined a national development strategy until 2030, which is aligned with the EU strategy in order to use the funds from the new EU program period until 2030. The empirical part of the article describes a project that had a significant impact on the restoration of the cultural heritage of Osijek Fortress and the development of tourism in Osijek and the surrounding area.

Keywords: EU funds, societal development, programming, project implementation, EU membership

SADRŽAJ:

1. Uvod.....	1
2. Ciljevi i metodologija rada.....	1
3. Pojmovno određenje EU fondova.....	2
3.1. Uloga EU fondova.....	2
3.2. Korisnici EU fondova.....	3
4. Programiranje EU fondova.....	4
4.1. Proces programiranja i dodjele sredstava iz EU fondova.....	5
4.2. Priprema projekata.....	5
4.3. Provedba EU projekata.....	7
5. Pregled najvažnijih EU fondova u razvoju hrvatskog društva.....	8
5.1. Pretpristupni programi EU-a za RH.....	8
5.2. EU fondovi u RH u financijskom razdoblju 2014. - 2020.....	9
5.3. EU fondovi u RH u financijskom razdoblju 2021.- 2027.....	10
6. Nacionalni ciljevi koji su postignuti.....	11
6.1. Najveći infrastrukturni projekti u RH financirani iz EU fondova.....	11
6.2. Ostali veći projekti financirani iz EU fondova.....	12
7. Empirijski dio rada: primjer korištenja EU fondova.....	13
7.1. Korištenje EU fondova u gradu Osijeku.....	13
7.2. Rekonstrukcija osječke Tvrđe uz financiranje iz EU fondova.....	14
7.3. Osnovni podaci o projektu "Obrazovno-informativni turistički centar Stara Pekara s Trgom Vatroslava Lisinskog"	14
7.4. Postignuti učinci.....	15
8. Zaključak.....	18
Literatura.....	20

1. Uvod

Svrha ovoga rada je pojasniti i približiti ulogu i značaj EU fondova za razvoj društva i gospodarstva Europske unije (EU), a potom i kako su utjecali na razvoj hrvatskog društva i gospodarstva nakon pristupanja Republike Hrvatske (RH) Europskoj uniji. Europska unija podržava Republiku Hrvatsku od njenog osamostaljenja. Nakon Domovinskog rata, pružena je pomoć za područja razrušena u ratu, a raznim programima potican je put RH prema članstvu u EU. Jedan od ciljeva rada je pokazati i koliki je utjecaj članstvo u EU imalo na razvoj RH te kako su sredstva odobrena iz EU fondova potaknula i unaprijedila sva područja hrvatskog društva i gospodarstva. Na početku rada dano je pojmovno određenje EU fondova, ukazano na njihovu ulogu u razvoju društva te objašnjeno tko su mogući korisnici EU fondova. U nastavku je objašnjen proces programiranja i dodjele sredstava iz EU fondova, a potom je dan pregled najvažnijih programa i EU fondova u razvoju hrvatskog društva po financijskim razdobljima. Navedeni su i nacionalni ciljevi koji se financiraju iz EU fondova te nabrojani najveći infrastrukturni projekti, ali i neki manji projekti koji su financirani s nešto nižim iznosima, koji su značajno pridonijeli standardu građana. U empirijskom dijelu rada dan je kratak prikaz korištenja EU fondova u Osijeku, a navedeni su i osnovni podaci o rekonstrukciji osječke Tvrđe. Na kraju rada je obrađen primjer korištenja EU fondova i ciljevi koji su postignuti za projekt pod nazivom „*Edukativni i informativni turistički centar mladih Stara pekara s Trgom Vatroslava Lisinskog, Tvrđa*“ koji je financiran iz EU fondova. Taj je projekt dio projekta obnove osječke Tvrđe, jednog od najvećih projekata obnove kulturne baštine u Hrvatskoj koji je financiran sredstvima Europske unije.

2. Ciljevi i metodologija rada

Ciljevi ovog rada su analiza uloge EU fondova u razvoju Europske unije, a potom i u razvoju Republike Hrvatske kao dijela EU. Svrha je objasniti ulogu pojedinih fondova na razini EU-a i njihov doprinos ciljevima razvoja, s naglaskom na Kohezijsku politiku EU-a. U radu je ukazano i na važnost procesa programiranja i realizacije projekata koji se financiraju iz EU fondova te na dobrobiti i koristi koje RH ima od stupanja u članstvo EU. Analizirano je i korištenje EU fondova u financiranju velikih infrastrukturnih projekata u RH.

Empirijski dio ima za cilj objasniti jedan od uspješno završenih projekata u Osijeku koji je s oko 80 % financiran iz EU fondova te provjeriti je li realizirano ono što je planirano. Metodologija rada odnosila se ponajprije na analizu i sintezu velikog broja udžbenika, priručnika, znanstvenih članaka, internetskih stranica raznih agencija, izvješća ministarstava RH o EU fondovima te službenih stranica EU-a. Metodom analize traženi su podaci u dostupnim materijalima vezani uz temu te su na osnovi toga doneseni određeni zaključci, a metodom sinteze objedinjeni su različiti izvori podataka i na osnovi toga izvođeni zaključci. Znanstvene metode koje su korištene su deskriptivna metoda, kojom se željelo jasno opisati problem, a komparativna je češće korištena u izradi tablica i slikovnih prikaza kako bi se jednostavnije prikazala željena tvrdnja.

3. Pojmovno određenje EU fondova

„Europski fondovi su financijski instrumenti koji podupiru provedbu pojedine politike EU-a i čini ih novac prikupljen od europskih građana koji se u skladu s pravilima i procedurama dodjeljuje za provedbe projekata koji trebaju doprinijeti ključnim politikama EU-a“, navodi A. Delić (2024.). Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, EU fondove definira kao „...javna sredstva poreznih obveznika Europske unije i dio zajedničkog proračuna svih država članica“. Definiciju EU fondova daje i agencija ADITUS pro consulting: „Europski fondovi financijski instrumenti za provedbu pojedine javne politike Europske unije u zemljama članicama“. Sve spomenute definicije temelje se na tome da su EU fondovi financijski instrumenti koji podržavaju određene politike EU-a, a prikupljaju se od poreznih obveznika. EU fondovi su temeljno sredstvo kohezijske politike EU-a koja je, prema Odak et al. (2021.), „jedna od ključnih investicijskih politika“. Spomenuti autori navode i da su Odredbe kohezijske politike utvrđene ugovorom o EU (članak 2. Sporazuma EU) u kojemu se navodi „... harmoničan, uravnotežen i održiv razvoj gospodarskih aktivnosti u cijeloj Uniji“. Prema članku 158. Ugovora o EU, gospodarska i socijalna kohezija razvijat će se s ciljem „smanjenja nejednakosti u razvoju među regijama te zaostalosti manje povlaštenih regija ili otoka, uključujući ruralna područja“. Isti autori također navode da je upravo kohezijska politika temelj na osnovi kojega se pomaže regijama EU-a da preko EU fondova ostvare rast i razvoj.

3.1. Uloga EU fondova

EU fondovi imaju ključnu ulogu u razvoju društva država članica Europske unije i svaki od njih pokriva određena područja društvenog i ekonomskog razvoja. Oni doprinose ekonomskom rastu, smanjenju razlika među regijama, potiču održivi razvoj i poboljšavaju kvalitetu života građana Europske unije. EU fondovi pomažu i jačanju društva EU-a na gospodarskoj, socijalnoj i ekološkoj razini jer osiguravaju sredstva za projekte koji pridonose ukupnom napretku država članica. Imaju ključnu ulogu u poticanju gospodarskog razvoja, socijalne uključenosti, obrazovanja i istraživanja, održivog razvoja te regionalnog razvoja i kohezije. Strateškim investicijama i projektima EU fondovi doprinose jačanju regionalne kohezije i smanjenju razlika unutar EU-a. Autori M. i Ž. Tufekčić (Zagreb, 2013.) među najvažnijim fondovima koji utječu na rast i razvoj EU-a navode Europski fond za regionalni razvoj koji potiče gospodarski rast i zapošljavanje te služi „jačanju ekonomske i socijalne kohezije smanjenjem ekonomskih razlika među regijama“. Isti autori ističu i važnost Europskog socijalnog fonda koji je usmjeren na poboljšanje zaposlenosti, socijalno uključivanje i obrazovanje, čime se smanjuje nezaposlenost i podiže kvaliteta radne snage. Autori taj fond ocjenjuju kao „najvažniji europski financijski instrument za ulaganje u ljudski potencijal“. Osim toga, posebno podržava uključivanje u proces rada ugroženih skupina: dugotrajno nezaposlenih, osoba s invaliditetom, migranata, manjina te osoba koje su socijalno isključene. Isti autori navode i veliku važnost Kohezijskog fonda koji, između ostalog, „pomaže članicama s bruto nacionalnim dohotkom nižim od 90% prosjeka 27 zemalja članica EU-a investicijama u transeuropsku prometnu infrastrukturu i zaštitu okoliša“. Hrvatska je

trenutno na oko 74 % prosjeka EU-a i koristi sredstva iz Kohezijskog fonda kako bi se što prije približila europskom prosjeku. U području zaštite okoliša, Kohezijski fond ulaže u održivi razvoj, prilagodbu klimatskim promjenama te projekte zaštite okoliša u urbanim sredinama. Spomenuti autori ističu i važnost Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj iz kojeg se financira europska ruralna politika koja nastoji potaknuti „konkurentnost poljoprivrede, održivog upravljanja prirodnim resursima i klimatskim promjenama te teži uravnoteženom razvoju ruralnih krajeva“. Autori M. i Ž. Tufekčić (Zagreb, 2013.) dalje ističu Europski fond za pomorstvo i ribarstvo te navode da „podržava prelazak na održivo ribarstvo, zaštitu okoliša, efikasnu upotrebu resursa, povećanje zaposlenosti te ekonomsku i socijalnu koheziju krajeva ovisnih o ribarstvu“. Osim toga, taj fond podupire otvaranje novih radnih mjesta i inovacija u proizvodnji. Iz navedenog slijedi da europski fondovi pokrivaju sva područja života i ključni su alat za poticanje rasta, smanjenje nejednakosti i osiguranje održivog razvoja unutar EU-a, a cilj je doprinosi ukupnom blagostanju i jačanju europskog društva.

3.2. Korisnici EU fondova

Na stranicama Europske komisije¹ stoji kako svaki građanin EU-a može biti korisnik EU fondova, odnosno može se natjecati za sredstva iz različitih programa financiranja, ali prije nego što se zatraže sredstva moraju biti ispunjeni svi uvjeti i kriteriji za dodjelu sredstava. Dalje se na navedenim stranicama EK nabroja tko sve može biti korisnik EU fondova:

- „1. Državne institucije: ministarstva, agencije i druge državne institucije koje implementiraju projekte od nacionalnog interesa;
2. Lokalna samouprava: gradovi, općine i županije koje koriste fondove za lokalne razvojne projekte;
3. Obrazovne i istraživačke institucije: sveučilišta, istraživački centri i škole koji koriste sredstva za obrazovne programe, istraživanja i inovacije;
4. Privatne tvrtke: mala i srednja poduzeća, ali i velike kompanije koje mogu koristiti fondove za inovacije, razvoj poslovanja i povećanje konkurentnosti;
5. Neprofitne organizacije: udruge, fondacije i druge nevladine organizacije koje rade na projektima društvenog razvoja, socijalne uključenosti i zaštite okoliša;
6. Poljoprivrednici i zadruge: poljoprivredni proizvođači i zadruge koje koriste sredstva za modernizaciju poljoprivredne proizvodnje, ruralni razvoj i ekološku poljoprivredu.“²

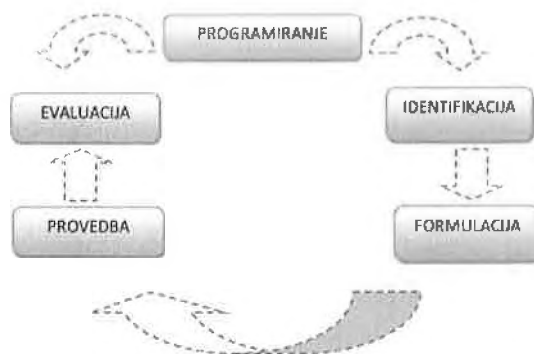
Na stranicama EK dalje stoji da korisnici EU fondova mogu biti i druge zemlje, odnosno zemlje kandidati za pristupanje EU. Tim se zemljama iz EU fondova daju sredstva za provedbu reformi u područjima vezanim uz proširenje pa se navode „demokracija i upravljanje, vladavina prava, rast i konkurentnost“. Treba napomenuti da svi koji žele biti korisnici EU fondova moraju imati pripremljene projekte koji će odgovarati strogo postavljenim zahtjevima.

¹ Europska komisija: Prihvatljivost: tko može dobiti financijska sredstva? Dostupno na: https://commission.europa.eu/funding-tenders/how-apply/eligibility-who-can-get-funding_hr

²Ibidem

4. Programiranje EU fondova

Za sam pojam programiranja EU fondova Pojmovnik EU-a (2017.) navodi da podrazumijeva „definiranje strateških i operativnih dokumenata te identificiranje i formuliranje projekata kao dijela projektnog ciklusa“. Isti izvor dalje navodi da je programiranje proces planiranja i organiziranja kako će se sredstva iz fondova Europske unije koristiti u određenom programskom razdoblju koje traje sedam godina. Cilj programiranja je osigurati da sredstva budu usmjerena u područja koja će donijeti najveću korist za ekonomski i društveni razvoj država članica i regija unutar EU-a. Prema Novota et al. (2009.), „postupak programiranja početni je korak prije nego što neki program EU-a postane operativan“. Programiranje EU fondova je složen proces koji zahtijeva suradnju između različitih razina vlasti, privatnog sektora i nevladinih organizacija. Spomenuti autori navodi također da je Europska komisija još 1992. godine usvojila Upravljanje projektnim ciklusom (engl. PCM) kao metodologiju kojom se „planiraju i provode projekti i programi koji se financiraju iz različitih EU fondova“ te da je od 2003. projektni ciklus „ažuriran i nadograđen i poznat pod nazivom Smjernice za upravljanje projektnim ciklusom (EK 2008.)“. U Pojmovniku EU-a (2017.) vezano uz projektni ciklus navodi se sljedeće: „Projektni ciklus slijedi tijekom projekta od početne ideje do realizacija te definira ključne odluke, zahtjeve za informacijama i odgovornosti kako bi u svakoj fazi projekta bilo moguće donijeti odgovarajuće odluke“. A. Vela (2015.) navodi pet faza koje su dio projektnog ciklusa i proizlaze jedna iz druge: 1. programiranje, 2. identifikacija, 3. formulacija, 4. provedba i 5. evaluacija.

Slika 1.: Faze projektnog ciklusa - prikazuje projektni ciklus koji započinje programiranjem, preuzeto prema predlošku iz Vela, A. (2015.) Menadžment ESI fondova

Na slici 1. dan je prikaz projektnog ciklusa. A. Vela (2015.) navodi da je važno da svaka faza unutar projektnog ciklusa bude dovršena prije početka nove faze. Prema njenim riječima, to je važno jer se time osigurava nesmetana kontrola nad procesom i postizanje željenih ciljeva.

4.1. Proces programiranja i dodjele sredstava iz EU fondova

Prema Pojmovniku EU-a (2017.), za proces programiranja zaduženo je Vijeće Europskog parlamenta na temelju prijedloga Europske komisije, a počinje određivanjem koliki dio proračuna će se iskoristiti za pojedine programe. Kada se definira Zajednički strateški okvir za cijelu EU, on postaje smjernica zemljama članicama da vlastitim programiranjem odrede što se planira financirati iz Strukturnih fondova. Dalje se navodi da Europska komisija potom provodi analizu stanja u svakoj zemlji članici te daje svoj prijedlog o prioritetima za financiranje i pregovara sa zemljom članicom o tome što će se financirati. Potom se potpisuje sporazum između Europske komisije i zemlje članice na osnovi kojega zemlja članica izrađuje operativne planove za područja koja će se financirati. Nakon što je Europska komisija usvojila operativne planove, isplaćuje sredstva „ako se potvrdi da su sredstva uložena namjenski i u skladu s pravilima“. Prema M. Belić (2011.), ključnu ulogu u upravljanju programima i fondovima ima Europska komisija koja je odgovorna za izvršenje proračuna.

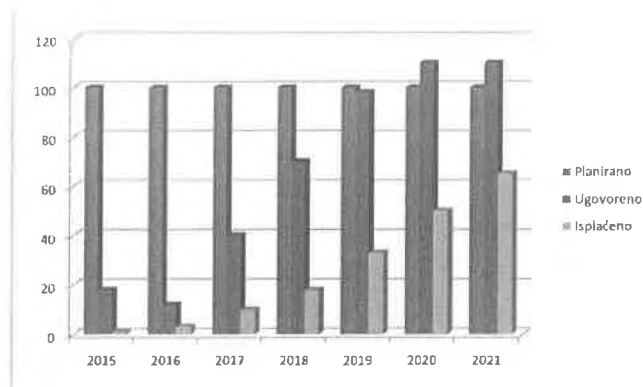
Prema Smjernicama za upravljanje projektnim ciklusom EK (2008.), proces programiranja obuhvaća četiri prioriteta:

1. određuje glavne dionike i procjenjuje njihove potrebe, interese i sposobnosti;
2. određuje i analizira prioritete, uzimajući u obzir ograničenja i mogućnosti;
3. određuje razvojne ciljeve kojima se rješavaju utvrđeni prioriteti;
4. određuje strategiju za razvojnu pomoć Europske komisije.

Smjernice imaju za cilj programirati financiranje potreba zemalja članica EU27 koje će voditi usvajanju ciljeva kohezijske politike, ali i realizaciji strateških ciljeva svake pojedine članice.

4.2. Priprema projekata

Pripremom projekata za povlačenje sredstava iz EU fondova danas se u RH bave različite agencije, ponajprije razvojne, koje pružaju tehničku pomoć u pripremi projektne dokumentacije javnim institucijama. U posljednjih desetak godina na tržištu je sve više privatnih konzultantskih poduzeća koja pomažu prijaviteljima u pripremi i provedbi projektnih aktivnosti. Priprema i provedba EU projekata je složen proces koji zahtijeva znanje i poznavanje metodologije pomoću koje se pripremaju i izrađuju projekti kojima je moguće povući sredstva iz EU fondova. Prvih godina nakon pristupanja RH Europskoj uniji, povlačenje sredstava iz EU fondova bilo je u postotku znatno manje nego danas i puno se odobrenih sredstava vraćalo u proračun EU-a jer programi nisu bili dobro pripremljeni. Posljednjih godina sredstva iz fondova se povlače puno uspješnije jer je svladana metodologija izrade projekata pa je samim time puno veća korist od EU fondova za razvoj hrvatskog društva.

Grafikon 1. Izvor: Europska komisija, podaci za Hrvatsku 2021., vlastita izrada prema podacima sa stranice EK, prikazuje odnos planiranih, ugovorenih i isplaćenih sredstava iz EU fondova u RH za razdoblje 2015.- 2021.

Iz grafikona 1. vidljivo je da su 2015. od sredstava koja su RH bila na raspolaganju, programi ponuđeni za samo oko 18 % sredstava, a povučeno je samo oko 1%. Dalje je vidljivo kako su rasli postoci broja projekata, ali je postupno rastao i postotak povučenih sredstava. Godine 2021. aplicirano za oko 110 % sredstava, a povučeno je oko 65 % sredstava, što pokazuje napredak u povlačenju sredstava iz EU fondova.

Za izradu uspješnog projekta za koji će na kraju biti odobrena sredstva, Maletić (2018.) kaže da je ponajprije potrebno imati dobru ideju i znanje o tome kako se ona može realizirati i financirati. Dalje navodi da je za svaki projekt „ključno utvrditi postojeće stanje i probleme koji se žele riješiti, očekivane ciljeve i rezultate te aktivnosti kojima će se ti ciljevi postići“. Prema spomenutoj autorici, priprema projekta je početna faza i ona uključuje:

1. prepoznavanje potreba i problema koje projekt treba riješiti;
2. definiranje ciljeva projekta;
3. definiranje ciljne skupine;
4. određivanje očekivanih rezultata i aktivnosti;
5. provjeravanje odgovara li projekt prioritetima definiranim u strateškim dokumentima, operativnim programima i EU politikama.

Potom se priprema dokumentacija, odnosno izrađuje detaljan projektni prijedlog s opisom projekta i aktivnosti, navodi se vremenski rok i izrađuje proračun i plan upravljanja projektom. Slijedi dobivanje potrebnih dozvola, suglasnosti i svih potrebnih dokumenata. Autorica daje i savjete za dobru pripremu EU projekta. Prema njenim riječima, važno je imati strategiju i viziju projekta, potom treba znati što se želi postići prije nego što se traže izvori financiranja te što se i koliko može provesti, tj. postoji li dovoljan broj ljudi s potrebnim znanjem i iskustvom za provedbu planiranih aktivnosti.

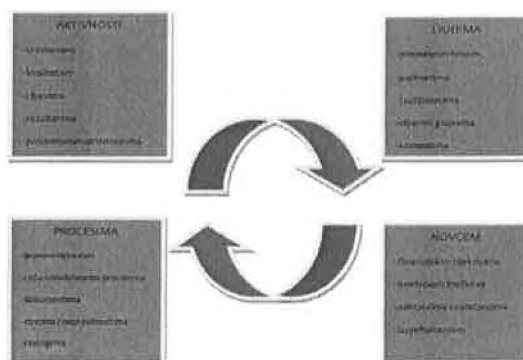

Slika 2., vlastita izrada prema navodima I. Maletić (2018.): projektne ciklus kao put za upravljanje projektima - od razrade ideje do završetka

Na slici 2. objašnjen je projektne ciklus koji sadrži tri ključne faze pripreme projekta koje slijede jedna za drugom: 1. faza identifikacije, 2. faza formulacije; 3. faza evaluacije. Tijekom faze evaluacije objektivno se utvrđuje do koje je mjere ispunjen cilj, a vrednovanje mora biti objektivno i uključivati sve važne sudionike. Autorica Maletić (2018.) navodi i Smjernice Europske komisije i projektne ciklus kao ključni put za upravljanje projektima, od razrade ideje do završetka.

4. 3. Provedba EU projekta

Provedba EU projekta zahtijeva planiranje, praćenje i fleksibilnost u rješavanju problema te aktivnu komunikaciju s dionicima kako bi se osiguralo postizanje planiranih ciljeva i održivost rezultata. Prema Maletić (2018.), „provedba projekta počinje nakon potpisivanja ugovora o dodjeli sredstava“. Autrica dalje navodi da projektom najčešće upravlja projektne tim koji je sudjelovao u izradi projekta.

Slika 3., vlastita izrada, podaci preuzeti I. Maletić „Moj EU projekt - priručnik za pripremu i provedbu EU projekata“ (2018.), čime treba upravljati tijekom provedbe projekata

Na slici 3. prikazano je čime sve treba upravljati tijekom provedbe projekta i kojim redoslijedom pa se navodi da treba upravljati: 1. aktivnostima (vremenom, kvalitetom, ciljevima, rezultatima, promotivnim aktivnostima); 2. ljudima (projektnim timom, partnerima, sudionicima, ciljanim grupama, korisnicima); 3. novcem (financijskim tijekovima, kontrolom troškova, zahtjevima za plaćanjima, izvještavanjem); 4. procesima (javnom nabavom, računovodstvenim procesima, dokumentima, rizicima i nepravilnostima, revizijama).

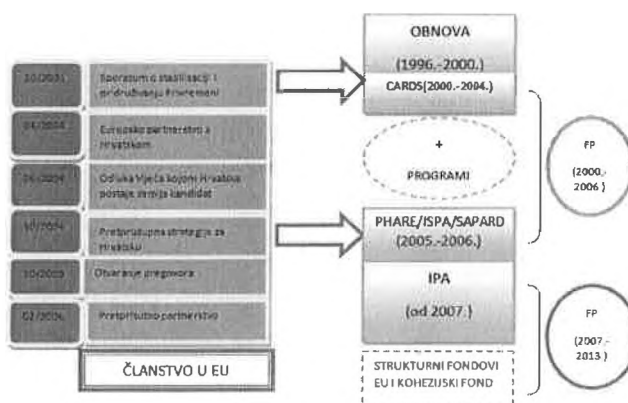
Institut za razvoj i međunarodne odnoseu svom on-line priručniku o EU projektima navodi važnost evaluacije koja slijedi nakon završetka projekta. Prema tom priručniku, „u fazi evaluacije provjerava se: 1. jesu li postignuti definirani ciljevi; 2. kakav je utjecaj projekt imao na ciljne skupine; 3. jesu li za ciljne skupine ostvarene planirane koristi.“ Također se dalje navodi da se u fazi evaluacije „ocjenjuje što je učinjeno dobro, a što loše, relevantnost, efikasnost i učinkovitost poduzetih projektnih aktivnosti, a rezultati evaluacije te prijedlozi za poboljšanja, pomoć su korisniku za planiranje budućih aktivnosti i formuliranje novih projekata na temelju naučenog iz prethodnih faza provedbe“³.

5. Pregled najvažnijih EU fondova u razvoju hrvatskog društva

Još od 1996. godine Republika Hrvatska dobiva pomoć od EU-a za obnovu ratom razrušenih područja i taj proces traje do 2000. godine. U razdoblju 2001. - 2004. za RH je odobren program CARDS namijenjen jačanju administrativnih kapaciteta. Godine 2003. RH je podnijela službenu prijavu za članstvo u EU, a kandidat je postala 2004. godine. Time je dobila mogućnost korištenja pretpristupnih programa Europske unije.

5.1. Pretpristupni programi EU-a za RH

Do 2007. godine RH je mogla koristiti program pomoći CARDS i pretpristupne programe pomoći PHARE, ISPA, SAPARD i IPA, a u razdoblju od 2007. do 2013. koristila je program IPA za pomoć državama kandidatkinjama radi usklađivanja i provedbi pravne stečevine EU-a. Program IPA služio je i kao priprema za korištenje strukturnih fondova sve dok RH nije postala članica EU-a.

³<https://irmo.hr/prirucnik-o-eu-projektima/>

Slika 4. Pretpristupni programi RH, vlastita izrada, podaci preuzeti iz Pregleda provedbe i mogućnosti u korištenju pretpristupnih programa Europske unije u Republici Hrvatskoj - Hrvatska u Europi, Europa za Hrvatsku (2011.) Izvor: Ministarstvo financija RH

Slika 4. prikazuje slijed pretpristupnih programa i fondova Europske unije do ulaska RH u EU. U razdoblju od 1996. do 2013. u RH su pristizala značajna sredstva iz EU-a:

1. Obnova: 1996. - 2000. - pomoć EU-a od 62,45 milijuna eura
2. Program CARDS u razdoblju 2001. - 2004. - 260 milijuna eura
3. Pretpristupni fondovi EU-a 2005. - 2006. - PHARE, ISPA, SAPARD - 252 milijuna eura.
4. Pretpristupni fond IPA 2007. - 2013.- 750 milijuna eura

Tijekom godina pripreme i korištenja sredstava različitih pretpristupnih programa, RH je ojačala kapacitete i bila spremnija za korištenje sredstava iz fondova namijenjenih punopravnim članicama EU-a.

5.2. EU fondovi u RH u financijskom razdoblju 2014. - 2020.

Kada 2013. RH postaje članica EU-a, obvezna je sudjelovati u zajedničkom proračunu, a nakon toga stječe pravo sudjelovanja u svim programima EU-a i korištenja strukturnih fondova. Na osnovi podataka iz Ministarstva financija RH, od 2013. godine do sredine 2024. RH je uplatila u proračun EU 5,76 milijardi eura, a iz proračuna EU u proračun Republike Hrvatske uplaćeno više od 21 milijardu eura, iz čega slijedi da razlika između uplaćenih sredstava i isplaćenih sredstava iznosi oko 15 milijardi eura u korist proračuna RH, ako se računaju sredstva iz Nacionalnog plana oporavka i otpornosti (NPOO). Vrijednosti strukturnih fondova puno su veće od vrijednosti iz pretpristupnih programa i uglavnom se moraju sufinancirati vlastitim sredstvima u određenim postocima. Prema podacima iz priručnika ESI fondovi 2014. - 2020., „...u financijskom razdoblju 2014. - 2020. iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova RH na raspolaganju ima ukupno 10,731 milijardu eura. Od tog je iznosa 8,452 milijarde eura predviđeno za ciljeve kohezijske politike, a 2,026 milijardi eura za poljoprivredu i ruralni razvoj te 253 milijuna eura za razvoj ribarstva“.

Slika 5. Preuzeto iz priručnika Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih (2024.)

Slika 5. prikazuje sve fondove EU-a koji su bili dostupni RH u razdoblju od 2014. - 2020., kada je najveći iznos odobren za provedbu kohezijske politike (KF, EFRR, ESF), a manji

iznos za Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj i Europski fond za pomorstvo i ribarstvo.

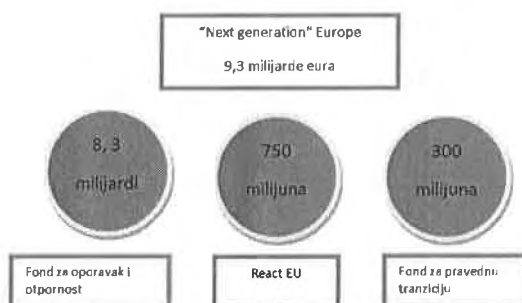
5. 3. EU fondovi u RH u financijskom razdoblju 2021. - 2027.

U financijskom razdoblju od 2021.- 2027., prema podacima sa stranice Instituta za razvoj i međunarodne odnose, iz EU-a je dodijeljeno Republici Hrvatskoj više od 14 milijardi eura iz Višegodišnjeg financijskog okvira te nešto više od 11 milijardi eura iz Fonda NGEU (EU sljedeće generacije, *Next Generation* EU) koji je osnovan zbog krize uzrokovane koronavirusom i služi za oporavak gospodarstva EU-a nakon pandemije.

Slika 6., vlastita izrada, izrađeno prema podacima sa stranice Instituta za razvoj i međunarodne odnose: <https://irmo.hr/programi-financiranja-nacionalni-udio-sufinanciranje/>

Na slici 6. prikazani su podaci o EU fondovima koje RH koristi u financijskom razdoblju od 2021.- 2027. i iznosi koji su odobreni za RH.

Slika 7., vlastita izrada, izrađeno prema podacima sa stranice Instituta za razvoj i međunarodne odnose: <https://irmo.hr/programi-financiranja-nacionalni-udio-sufinanciranje/>

Na slici 7. prikazani su podaci o iznosima koji su odobreni za RH iz fondova NGEU (Fond sljedeće generacije, *Next Generation* EU) u razdoblju 2021.- 2027. *React EU* program je

uveden zbog otklanjanja socijalne i gospodarske štete prouzročene pandemijom Covida-19 te za pripremu „zelenog, digitalnog i otpornog oporavka“.

6. Nacionalni ciljevi koji su postignuti

Od ulaska u EU, RH je uz pomoć Europskih fondova izgradila nekoliko velikih infrastrukturnih projekata i modernizirala svoju prometnu infrastrukturu te povukla sredstva za energetske tranzicije i poboljšanje energetske učinkovitosti. Na stranicama Vlade RH (2022.)⁴ izneseni su podaci o projektu "Slavonija, Baranja i Zapadni Srijem", kojim je osigurano ukupno 2,5 milijardi eura za razne projekte u pet slavonskih županija, a sredstva su namijenjena za ulaganja u gospodarstvo, poljoprivredu, obrazovanje, zdravstvo, istraživanje i razvoj, vodoopskrbu, kanalizaciju, kulturnu i prirodnu baštinu, transport, riječni promet i energetiku. Hrvatskoj su odobrena i značajna sredstva iz EU fondova za projekte energetske učinkovitosti u javnim zgradama, a u okviru Plana oporavka i otpornosti, odobreno je 789 milijuna eura za energetske učinkovitost i obnovu zgrada nakon potresa u Zagrebu i Banovini. Za RH su odobrena i velika sredstva za razvoj i modernizaciju hidroenergetske infrastrukture. Osim toga, uz pomoć Europskog socijalnog fonda plus, Hrvatska je provela projekt modernizacije obrazovnog sustava s ciljem da se unaprijedi kvaliteta obrazovanja ulaganjima u nove tehnologije, edukaciju nastavnika i razvoj suvremenih kurikuluma, a to je utjecalo na poboljšanje digitalne pismenosti učenika.

6.1. Najveći infrastrukturni projekti u RH financirani iz EU fondova

Velik značaj za gospodarski razvoj RH imalo je financiranje i završetak velikih infrastrukturnih projekata. Među najvažnijima su izgradnja Pelješkog mosta koji je povezo južni dio Hrvatske, Dubrovačko-neretvansku županiju, s ostatkom zemlje, čime se zaobišao teritorij Bosne i Hercegovine, a završen je 2022. godine. Veliku važnost ima i rekonstrukcija i modernizacija željezničke infrastrukture (pruga Dugo Selo - Križevci i pruga Rijeka - Zagreb - Botovo), modernizacija Zračne luke Dubrovnik, projekt Vodovod i odvodnja u Zagrebu, izgradnja LNG terminala na Krku za ukapljeni prirodni plin, što je omogućilo diverzifikaciju izvora plina i energetske sigurnost Hrvatske u uvjetima energetske krize u EU.

⁴<https://vlada.gov.hr/vijesti/savjet-za-slavoniju-baranju-i-srijem-u-sest-godina-ugovoreno-vise-od-20-milijardi-kuna-vrijednih-projekata/35777>

Infrastrukturni projekt	Učinak	EU fond	Vrijednost projekta
1. Pelješki most	Povezao južni dio Hrvatske s ostatkom zemlje	Kohezijski fond	Oko 526 milijuna eura
2. Pruga Dugo Selo - Križevci	Modernizacija pruga, izgradnja novih dionica	Kohezijski fond i Fond za regionalni razvoj	145 milijuna eura
3. Pruga Rijeka-zagreb – Botovo	Modernizacija pruga, izgradnja novih dionica	Kohezijski fond i Fond za regionalni razvoj	Oko 300 milijuna eura
4. Vodovod i odvodnja u Zagrebu	Unaprijeđenje sustava vodoopskrbe i odvodnje	Fondovi: Kohezijski fond i Europski fond za regionalni razvoj.	Oko 300 milijuna eura
5. LNG terminal na Krku	diversifikacija izvora plina i energetska sigurnost Hrvatske	Europski fond za strateška ulaganja (EFSD) i Kohezijski fond.	324 milijuna eura
6. zračna luka Dubrovnik	proširenje i modernizacija terminala i piste	Kohezijski fond i Europski fond za regionalni razvoj	225 milijuna eura,

Tablica 1., vlastita izrada, prikaz najvećih infrastrukturnih projekata u RH financiranih iz EU fondova, podaci preuzeti s internet stranica na kojima se nalaze podaci o projektima⁵

U tablici 1. su izneseni podaci o velikim infrastrukturnim projektima koji su izgrađeni u RH i financirani iz EU fondova, kakav su učinak proizveli, iz kojih su fondova financirani i u kojem iznosu.

6. 2. Ostali veći projekti u RH financirani iz EU fondova

Mnogo je projekata u RH financirano iz EU fondova, ali treba istaknuti ukupno više od milijardu eura iz Fonda solidarnosti Europske unije (FSEU) koja je odobrena za obnovu nakon potresa. Za sanaciju štete od potresa u Zagrebu Hrvatska je primila 683,7 milijuna eura, a za sanaciju štete od potresa na Banovini 319 milijuna eura. Sredstva za obnovu su odobrena i iz Nacionalnog plana oporavka i otpornosti (NPOO) u iznosu od 1,2 milijarde eura te iz državnog proračuna. To je omogućilo obnovu i rekonstrukciju brojnih objekata, uključujući bolnice, škole, fakultete i infrastrukturu. Treba spomenuti i projekt "Slavonija, Baranja i Zapadni Srijem" kojim je osigurano ukupno 2,5 milijardi eura za razne projekte za pet slavonskih županija. Sredstva su namijenjena za ulaganja u gospodarstvo, obrazovanje, zdravstvo, istraživanje i razvoj, poljoprivredu, kanalizaciju i vodoopskrbu te kulturnu i prirodnu baštinu, energetiku, transport i riječni promet. Iz Europskog fonda za regionalni razvoj (ERDF) Hrvatskoj su dodijeljena i značajna sredstva za razne projekte solarne energije, čime je osigurano 60 milijuna eura subvencija za tvrtke za postavljanje solarnih panela i druge projekte obnovljive energije. Osim toga, Europska komisija odobrila je Hrvatskoj program subvencija u iznosu od 783 milijuna eura, koji će podržati proizvodnju električne energije iz

⁵ <https://www.morski.hr/dubrovnik-ce-ove-sezone-biti-povezan-s-vise-od-70-zracnih-luka/>;
<https://www.hzinfra.hr/rekonstrukcija-postojeceg-i-izgradnja-drugog-kolosijeka-zeljeznicke-pruge-na-dionici-dugo-selo-krizevci-opkk/>;
<https://povezanahrvatska.eu/projekti/peljeski-most/>;
<https://zagreb.hr/projekt-zagreb-najveci-projekt-u-povijesti-grada-z/196829>; <https://www.nacional.hr/lng-na-krku-projekt-prosirenja-terminala-u-hrvatskoj-kljucan-je-za-jacanje-energetske-sigurnosti-rh/>;
<https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/krece-realizacija-nizinske-pruge-prema-rijeci-vrijedna-2-3-milijarde-kuna-20200810>

različitih obnovljivih izvora, uključujući i solarnu energiju, s ciljem da se financiranjem obnovljive energije pridonese i ciljevima EU-a o klimatskoj neutralnosti. Treba spomenuti i energetske obnovu višestambenih zgrada, koja se provodi diljem Hrvatske. Cilj je povećanje energetske učinkovitosti zgrada poboljšanjem toplinske izolacije te zamjene starih prozora i instalacija. U 2024. godini u te se projekte planira uložiti oko 200 milijuna eura.

Kroz udružena sredstva iz vlastita proračuna i sredstva EU fondova, RH je uspjela pripremiti i dovršiti brojne infrastrukturne projekte, ali i projekte kojima se osigurala edukacija građana različitih dobnih skupina, osigurala se pomoć starijim i osobama s posebnim potrebama, ukratko poboljšani su životni uvjeti građana RH.

U nastavku je prikazan primjer dobre prakse korištenja sredstava EU fondova kojima je obnovljena kompletna infrastruktura starog dijela grada Osijeka - Tvrđe, te obnovljena zgrada povijesna značaja, koja je dobila i novo ruho i novu namjenu.

7. Empirijski dio rada: primjer korištenja EU fondova

Za empirijski dio rada odabran je projekt „Edukativni i informativni turistički centar mladih Stara pekara s Trgom Vatroslava Lisinskog, Tvrđa“ zbog važnosti obnove spomenika kulturne baštine u najstarijem dijelu Osijeka. Obnovljeni prostori ponovno su oživjeli kao mjesto kulturnih događaja i različitih manifestacija i okupljalište mladih i svih generacija stanovništva, čime je oživljena stara jezgra grada. Hostel koji je otvoren u Staroj pekari povećao je smještajne kapacitete Osijeka.

7. 1. Korištenje EU fondova u gradu Osijeku

Na službenim stranicama Grada Osijeka stoje podaci o povučenim sredstvima za obnovu osječke infrastrukture iz EU fondova. Za obnovu osječke Tvrđe povučena su sredstva za projekt „Edukativni i informativni turistički centar mladih Stara pekara s Trgom Vatroslava Lisinskog, Tvrđa“ u iznosu od 8,8 milijuna eura, od čega je EU sufinancirala 6,96 milijuna eura iz Europskog fonda za regionalni razvoj kroz OP Konkurentnost i kohezija. Grad Osijek je uspješno iskoristio sredstva iz EU fondova za različite infrastrukturne projekte. Ti su projekti pridonijeli razvoju grada u području prometa, vodovoda i kanalizacije, obrazovanja, energetske učinkovitosti i IT sektora. Neki od najvažnijih projekata su modernizacija tramvajske infrastrukture vrijedna 35 milijuna eura, gradnja pročištača otpadnih voda vrijedna 37,8 milijuna eura te gradnja najduže šetnice uz Dravu u vrijednosti od 13 milijuna eura. Uz pomoć EU fondova, Osijek je uspio realizirati i projekte poput izgradnje novog IT parka vrijednog 8 milijuna eura, obnovu putničkog terminala Zračne luke Osijek za 10 milijuna eura te izgradnju tri nova vrtića i dogradnju dva postojeća u vrijednosti od 6,5 milijuna eura. Jedan od ključnih projekata je i izgradnja terminala za rasuti teret u Luci Osijek, čija je ukupna vrijednost 34,4 milijuna eura, od čega je 29,9 milijuna eura osigurano iz EU fondova preko Operativnog programa Konkurentnost i kohezija 2014. - 2020., uz sufinanciranje od 15 %. Osijek je među najuspješnijim gradovima u Hrvatskoj po povlačenju sredstava iz EU fondova, što omogućuje realizaciju mnogih ključnih projekata te doprinosi kvaliteti života građana i potiče gospodarski rast.

7. 2. Rekonstrukcija osječke Tvrđe uz financiranje iz EU fondova

Prema podacima koji su dostupni na službenim stranicama Grada Osijeka⁶, u sklopu rekonstrukcije i dogradnje dotrajale infrastrukture osječke Tvrđe, rađena je obnova sanitarne i oborinske kanalizacije, telekomunikacijske i elektroenergetske kabelaške kanalizacije, a obnovljene su i ulice i pješačke površine. Projekt je između ostalog obuhvatio obnovu 30.000 četvornih metara ulica, pješačkih površina i trgovat e postavljanje energetski učinkovite javne rasvjete. Posebna pažnja posvećena je očuvanju izvornog izgleda pločnika starijih od 300 godina, čime se nastojala zadržati povijesna autentičnost prostora. Time su stvoreni uvjeti za korištenje Tvrđe kao poslovnog, stambenog i javnog prostora. Obnova osječke Tvrđe jedan je od najvećih projekata obnove kulturne baštine u Hrvatskoj, koji je financiran sredstvima Europske unije. Cilj obnove Tvrđe je, kako stoji u projektu, „očuvanje kulturne baštine i stvaranje uvjeta za razvoj inovativnih usluga u kulturi te povećanje pristupačnosti i sudjelovanja građana u kulturnom životu“, a navodi se i da je taj projekt „dio šireg plana ulaganja u unapređenje javne kulturne infrastrukture koji se provodi u okviru programa Konkurentnost i kohezija 2021.-2027“.

7. 3. Projekt „Edukativni i informativni turistički centar mladih Stara pekara s Trgom Vatroslava Lisinskog, Tvrđa“

Osnovni podaci o projektu preuzeti su sa stranica Regionalne razvojne agencije Slavonije i Baranje d.o.o.:

„NAZIV PROJEKTA: 'Edukativni i informativni turistički centar mladih Stara pekara s Trgom Vatroslava Lisinskog, Tvrđa'

PROGRAMSKI OKVIR: Operativni program Konkurentnost i kohezija 2014. - 2020./Natječaj: 'Priprema i provedba integriranih razvojnih programa temeljenih na obnovi kulturne baštine'

KORISNIK

Regionalna razvojna agencija Slavonije i Baranje d.o.o. - partner

NOSITELJI/PARTNERI

Nositelj: Grad Osijek

Projektne partneri: Turistička zajednica grada Osijeka, Agencija za obnovu osječke Tvrđe, Hrvatski ferijalni hostelski savez, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Regionalna razvojna agencija Slavonije i Baranje d.o.o.

VRIJEDNOST PROJEKTA U EURIMA - 8.807.286,55 eura

STATUS I TRAJANJE PROJEKTA - projekt započeo 01. 02. 2017., a završen 31. 01. 2020.

OPIS AKTIVNOSTI

Realizacijom projekta obnovit će se stara pekara austro-ugarske vojske i prenamijeniti u hostelski smještaj s nizom kulturnih sadržaja. Revitalizirat će se i Trg Vatroslava Lisinskog u

⁶ Grad Osijek - Osječko-baranjska županija (2017.) Razvoj i unapređenje osječke Tvrđe. Dostupno na: <https://www.osijek.hr/razvoj-i-unaprjedenje-osjecke-tvrde-kk-06-2-2-04-0001/>

Tvrđi koji će dobiti javnu pozornicu i mjesto za razne manifestacije i susrete. Projektom će se izravno utjecati na povećanje zapošljavanja i na razvoj novih gospodarskih i društvenih aktivnosti u Osijeku. Kroz ovaj projekt potaknut će se razvoj smještajnih kapaciteta u Osijeku i povećati broj raznih kulturnih, obrazovnih i društvenih događanja u samoj Tvrđi. Izravno će se utjecati i na povećanje broja posjetitelja i produženje turističke sezone, što će pozicionirati osječku Tvrđu kao turističko središte cijele regije“.

7. 4. Postignuti učinci

Revitalizacija osječke Tvrđe obuhvatila je i Trg Vatroslava Lisinskog i zgradu austro-ugarske pekare koja je prenamijenjena u hostelski smještaj s ugostiteljskim i kulturnim sadržajima. U siječnju 2017. u Osijeku je potpisan ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava za projekt „Edukativni i informativni turistički centar mladih Stara pekara s Trgom Vatroslava Lisinskog, Tvrđa“, a za taj je projekt iz EU fondova povučeno 8,8 milijuna eura. EU je sufinancirala projekt sa 6,96 milijuna eura iz Europskog fonda za regionalni razvoj kroz OP Konkurentnost i kohezija, dakle oko 80% vrijednosti projekta. Realizacijom projekta, Trg Vatroslava Lisinskog dobio je javnu pozornicu i mjesto za održavanje različitih sadržaja. Nakon završetka projekta, zaposleno je ukupno 77 osoba i utjecalo se na razvoj turističkih i društvenih događaja. Osim toga, povećani su smještajni kapaciteti u Osijeku, a mnoge se kulturne, obrazovne i društvene aktivnosti odvijaju upravo na obnovljenom trgu i u prostorima Stare pekare. Povećan je i broj posjetitelja, a osječka Tvrđu postala je turističko središte regije.

Slika 8. preuzeto s internet stranice „Edukativni i informativni turistički centar mladih Stara pekara s Trgom Vatroslava Lisinskog“⁷

Slika 8. prikazuje kako danas izgleda Trg Vatroslava Lisinskog i zgrada Stare pekare u kojoj je i hostel.

Članica projektnog tima, Kornelija Mlinarević, dala je 2019. intervju na službenim stranicama EU-a, Regionalni i urbani razvoj EU-a, u kojem je objasnila važnost tog projekta za grad Osijek, njegove stanovnike i sve koji dolaze u posjet. Mlinarević je u intervjuu naglasila da bi takvo ulaganje u kulturnu baštinu bilo jako teško ostvariti bez EU-a kao izvora financiranja.

U intervjuu su izneseni osnovni podaci o projektu koji je 2019. bio pri završetku:

- * pekara postaje višenamjenski centar s hostelom za mlade;
- * hostel ima 15 soba u koje može primiti 54 osobe;
- * obnovljena pekara i trg postaju mjesta za koncerte i izložbe, a dostupni su i ljudima s invaliditetom i slabije pokretnima;
- * HI Hrvatska, Hrvatski ferijalni i hostelski savez upravljaju smještajem i ugostiteljskim dijelom u zgradi pekare;
- * zgrada Stare pekare prenamijenjena je u multifunkcionalni centar za posjetitelje, koji uključuje prostor za predstavljanje kulturne baštine, galeriju, suvenirnicu i ugostiteljski objekt;
- * najavljeno je da će se otvoriti i zajednički prostori (*co-working*) koji će biti ured iz kojega će se upravljati turističkim i kulturnim sadržajima;
- * novi prostor pruža i mogućnosti za edukaciju studenata turizma te omogućuje osposobljavanje za osobe koje se žele baviti turizmom i one koji će izrađivati rukotvorine i tradicionalne umjetničke predmete;
- * u sklopu projekta je i nova aplikacija proširene stvarnosti pomoću koje se mogu pregledati znamenitosti i stari dijelovi grada koji imaju povijesno značenje.

⁷<https://strukturnifondovi.hr/eu-projekti/edukativni-i-informativni-turisticki-centar-mladih-stara-pekara-s-trgom-vatroslava-lisinskog/>

Slika 9. Preuzeto sa stranica HI Hostela: <https://www.hicroatia.com/hostel/hi-hostel-stara-pekara-osijek/>

Slika 9. Prikazuje jednu od 15 soba za smještaj u HI Hostel u

Podatci vezani uz evaluaciju projekta dobiveni su od Maje Nikolić iz osječkog Gradskog poglavarstva, koja je viša savjetnica na Odsjeku za pripremu i provedbu EU projekata, a bila je i članica projektnog tima.

Prema dobivenim podacima, ciljevi i namjena projekta su osiguranje sadržaja koji su usmjereni na mlade, ali i na ostalu populaciju - građane i posjetitelje Osijeka.

Projekt ispunjava svoje specifične ciljeve:

1. potaknut razvoj smještajnih kapaciteta Tvrđe, Osijeka i regije;
2. povezani dionici kulture, obrazovanja i gospodarstva kroz suradnju u izradi i provedbi raznih radionica te provedbi i pripremi novih projekata;
3. doprinos povećanju zapošljavanja i turističke ponude unaprjeđenjem kulturne baštine.

Vlasnik rekonstruirane, opremljene i prenamijenjene infrastrukture je Grad Osijek, a model upravljanja je oblik civilno-javnog partnerstva. Oprema također ostaje u vlasništvu Grada, a dana je na raspolaganje svim korisnicima prostora i svim sudionicima aktivnosti i ne planira se nikakav prijenos imovine. Trajnost projektnih rezultata osigurana je tako da zgradom i održavanjem zgrade i trga upravlja Grad Osijeka i gradsko komunalno poduzeća Unikom d.o.o. Dio članova projektnog tima i nastavlja raditi na projektnim rezultatima. Izvore financiranja za održavanje objekta osigurava Grad Osijek, a za održavanje režijskih troškova korisnici prostora i Grad Osijek.

Upravni odjel za društvene djelatnosti i Upravni odjel za programe EU Grada Osijeka odgovoran je za održivost aktivnosti nakon dovršetka projekta u uskoj suradnji s gradskim ustanovama u kulturi (Kulturni centar Osijek i Gradske galerije Osijek) i zadužen za praćenje pokazatelja projekta.

Na osnovi dobivenih podataka, jedan od doprinosa projekta je doprinos jednakim mogućnostima jer su obnovljena zgrada Stare pekare i Trg V. Lisinskog dostupni svima zainteresiranim na otvorenoj, transparentnoj i nediskriminirajućoj osnovi, a rekonstrukcija zgrade i trga je izvršena tako da su zadovoljene potrebe osobama s invaliditetom. Time se doprinijelo promicanju dobrog upravljanja, uključujući i suradnju s civilnim društvom.

Boutique hotel zapošljava 8 osoba, 3 apartmanska smještaja još 6 zaposlenih osoba, u 2 restorana su 33 zaposlene osobe, u slastičarnici 10 zaposlenih, a dva *caffè-bara* zapošljavaju 20 osoba, što je ukupno 77 zaposlenih.

Prostori Stare pekare nisu statično mjesto nego prostor otvoren za suradnju i s drugim organizacijama koje zajednički djeluju na osmišljavanju sadržaja/programa.

Slika 10. vlastita izrada, prema prikupljenim podacima, prikaz aktivnosti, očekivanih rezultata i postignutih učinaka

Na slici 10. napravljen je prikaz aktivnosti, očekivanih rezultata i postignutih učinaka na osnovi prikupljenih podataka.

8. Zaključak

EU fondovi imaju ključnu ulogu u unaprjeđenju gospodarskog i društvenog razvoja europskih zemalja, pa tako i Hrvatske. Njima se omogućuje financiranje brojnih projekata koji potiču regionalni razvoj, inovacije, zapošljavanje, obrazovanje i održivost. Korištenje tih sredstava doprinosi smanjenju ekonomskih razlika između regija, povećava konkurentnost i poboljšava kvalitetu života.

Uspješnost povlačenja sredstava ovisi o kvaliteti programiranja i provedbe projekata. Zato je važno točno definirati ciljeve i odgovorno upravljati odobrenim sredstvima. Izrada programa zahtijeva stručno znanje i koordinaciju na svim razinama jer samo za uspješno pripremljene projekte mogu biti odobrena sredstva. Na osnovi podataka u radu, RH posljednjih godina puno uspješnije povlači sredstva iz EU fondova nego na početku svoga članstva u EU. Posljednjih je godina osnovan i studij u Zagrebu koji studente ponajprije poučava izradi EU projekta, a pokrenute su i razne agencije i radionice koje obučavaju zainteresirane za natječaje koji dolaze iz EU fondova.

Ovaj rad mogu koristiti studenti u svrhe proučavanja uloge EU fondova i njihovog utjecaja na razvoj društva te važnosti programiranja i izrade projekata. Također mogu naći podatke o najvećim infrastrukturnim projektima koji su u RH financirani iz EU fondova. U empirijskom

dijelu obrađen je projekt obnove Stare pekare i Trga Vatroslava Lisinskog u osječkoj Tvrđi, koji je uspješno financiran iz EU fondova. Taj je projekt dio projekta obnove osječke Tvrđe, jednog od najvećih projekata obnove kulturne baštine u Hrvatskoj, i teško bi bio ostvariv bez financiranja iz EU fondova. Republika Hrvatska uspješno upravlja i provodi projekte koji su financirani iz sredstava EU fondova. Uspješnom planiranju značajno doprinose i unaprijed definirani ciljevi - nacionalne strategije i razvojni planovi, kojima se rješavaju najveće zapreke razvoja hrvatskog gospodarstva i društva. Primjeri korištenja sredstava iz EU fondova su svuda oko nas i značajno podižu kvalitetu života i životne uvjete svih građana RH.

Uspješnim planiranjem i povlačenjem sredstava, RH može riješiti sve planirane projekte, navedene u nacionalnim i regionalnim razvojnim strategijama, čime se osigurava daljnji prosperitet RH i EU.

Literatura:

1. ADITUS pro consulting: *Sve što trebate znati o EU fondovima*. Dostupno na: <https://www.aditus-pro.hr/eu-fondovi/> [pristupljeno: 16. lipnja 2024.]
2. Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih (2024.) *Što su EU fondovi i zašto su zanimljivi?*, Dostupno na: <https://www.asoo.hr/defco/sto-su-eu-fondovi-i-zasto-su-zanimljivi/> [pristupljeno: 19. lipnja 2024.]
3. Anamarija Pavić (2024.) *Narod.hr Koliko novca je RH povukla iz EU-a, a koliko uplatila?*, dostupno na: <https://narod.hr/eu/koliko-novca-je-rh-povukla-iz-eu-a-a-koliko-uplatila/> [pristupljeno 26. kolovoza 2024.]
4. Belić, M. (2008.) *EU fondovi : vodič kroz europske fondove 2008. - 2013.*, Zagreb: Novum
5. Belić, M. (2011.) *Potpore i javni natječaji iz EU fondova*, Nova knjiga Rast, Zagreb
6. Delić, A. (2024.) *EU - institucije, politike, fondovi*. Dostupno na: https://moodle.srce.hr/2023-2024/pluginfile.php/9584199/mod_resource/content/1/Osnovne%20informacije%20o%20EU%20Razvoj%20EU%20projekata [pristupljeno: 15. lipnja 2024.]
7. ESIF - Europski strukturni i investicijski fondovi (2019.) *Edukativni i informativni turistički centar mladih Stara pekara s Trgom Vatroslava Lisinskog*. Dostupno na: <https://strukturnifondovi.hr/eu-projekti/edukativni-i-informativni-turisticki-centar-mladih-stara-pekara-s-trgom-vatroslava-lisinskog/> [pristupljeno: 2. srpnja 2024.]
8. Europska komisija: *Prihvatljivost: tko može dobiti financijska sredstva?* Dostupno na: https://commission.europa.eu/funding-tenders/how-apply/eligibility-who-can-get-funding_hr [pristupljeno: 16. lipnja 2024.]
9. Glas Slavonije (2019.) *Stara pekara spremna je za osječke kreativce*. Dostupno na: <https://www.glas-slavonije.hr/417833/3/Stara-pekara-spremna-je-za-osjecke-kreativce> [pristupljeno: 21. lipnja 2024.]
10. Golubić, V. Fresl, A. Vojković, M. Kociper, U. (2014.): *Praktični vodič kroz eu fondove i natječaje- Zagreb, 2014, Algebra Otvoreno učilište*. Dostupno na: <https://www.algebra.hr/cjelozivotno-obrazovanje/wp-content/uploads/sites/3/2017/12/Praktični-vodič-kroz-EU-fondove-i-natječaje-preview-1.pdf> [pristupljeno: 15. lipnja 2024.]
11. Grad Osijek - Osječko-baranjska županija (2017.) *Razvoj i unapređenje osječke Tvrđe*. Dostupno na: <https://www.osijek.hr/razvoj-i-unapredjenje-osjecke-tvrde-kk-06-2-2-04-0001/> [pristupljeno: 1. srpnja 2024.]

12. HŽ infrastruktura (2017.) *Rekonstrukcija postojećeg i izgradnja drugog kolosijeka željezničke pruge na dionici Dugo Selo- Križevci*. Dostupno na: <https://www.hzinfra.hr/rekonstrukcija-postojeceg-i-izgradnja-drugog-kolosijeka-zeljeznicke-pruge-na-dionici-dugo-selo-krizevci-opkk/> [pristupljeno 3. srpnja 2024.]
13. Informativni članci o Europskoj uniji (2024.) *Pomoć za oporavak za koheziju i europska područja (REACT-EU)*. Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/215/pomoc-za-oporavak-za-koheziju-i-europska-podrucja-react-eu-> [pristupljeno: 21. lipnja 2024.]
14. Institut za razvoj i međunarodne odnose - IRMO (2024.) *On-line priručnik o EU projektima*. Dostupno na: <https://irmo.hr/prirucnik-o-eu-projektima/> [pristupljeno: 30. lipnja 2024.]
15. Institut za razvoj i međunarodne odnose - IRMO (2024.) *Programi financiranja, nacionalni udio i sufinanciranje*. Dostupno na: <https://irmo.hr/programi-financiranja-nacionalni-udio-sufinanciranje/> [pristupljeno : 20. lipnja 2024.]
16. Ivana Solar (2023.): *Završena 16,9 milijuna eura vrijedna obnova 30.000 kvadrata osječke Tvrđe*, dostupno na: <https://baustela.hr/novosti/foto-završena-169-milijuna-eura-vrijedna-obnova-30-000-kvadrata-osjecke-tvrde/> [pristupljeno: 28. lipnja 2024.]
17. Maletić I., Kosor K., Ivanković, Knežević K., Savić Z., Bukovac S., Žagar D., Zrinušić N., Bešlić B., Karačić M., Japunčić T. (2018.) *Moj EU projekt - priručnik za pripremu i provedbu EU projekata*. Zagreb: TIM4PIN
18. Morski. hr (2022) *Dubrovnik će ove sezone biti povezan s više od 70 zračnih luka*. Dostupno na: <https://www.morski.hr/dubrovnik-ce-ove-sezone-biti-povezan-s-vise-od-70-zracnih-luka/> [pristupljeno 3. srpnja 2024.]
19. Novota S. (2009.) *Europski fondovi za hrvatske projekte : priručnik o financijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire Europska unija*. Zagreb: Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije
20. Odak, A., Rajaković, M., Žabojec, M.(2021.) *Financijska perspektiva Europske unije: 2021. - 2027. s naglaskom na kohezijsku politiku*. Zagreb: Školska knjiga
21. Pojmovnik fondova EU (2017.): Dostupno na: https://strukturnifondovi.hr/wp-content/uploads/2017/06/EU_fondovi_1.pdf [pristupljeno:17. lipnja 2024]
22. Povezana Hrvatska (2023.) *Pelješki most*, Dostupno na: <https://povezananhrvatska.eu/projekti/peljeski-most/> [pristupljeno: 1. srpnja 2024.]
23. Razvoj.gov.hr (2017.) *Za obnovu osječke Tvrđe više od 50 milijuna kuna iz EU fondova*, Dostupno na: <https://razvoj.gov.hr/vijesti/za-obnovu-osjecke-tvrde-vise-od-50-milijuna-kuna-iz-eu-fondova/3521> [pristupljeno: 5. srpnja 2024.]

24. Republika Hrvatska - Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije (2024.) *EU fondovi 2021.-2027.* Dostupno na: <https://razvoj.gov.hr/eu-fondovi-2021-2027/485> [pristupljeno: 22. lipnja 2024.]
25. Sandra Carić Herceg (2024.) *LNG na Krku - Projekt proširenja terminala u Hrvatskoj ključan je za jačanje energetske sigurnosti RH.* Dostupno na: <https://www.nacional.hr/lng-na-krku-projekt-prosirenja-terminala-u-hrvatskoj-kljucan-je-za-jacanje-energetske-sigurnosti-rh/> [pristupljeno: 2. srpnja 2024.]
26. Službene stranice Grada Zagreba (2024.): *Projekt Zagreb - najveći projekt u povijesti Grada Zagreba i generacijski iskorak u ulaganje u vodoopskrbu i odvodnju.* Dostupno na: <https://zagreb.hr/projekt-zagreb-najveci-projekt-u-povijesti-grada-z/196829>, [pristupljeno: 20. lipnja 2024.]
27. Smjernice za upravljanje projektom ciklusom (2008.): *Podrška učinkovitoj provedbi vanjske pomoći EK, Europska komisija,* Dostupno na: https://strukturfondovi.hr/wp-content/uploads/2017/06/Smjernice_za_.pdf [pristupljeno: 18. lipnja 2024.]
28. Škole. hr (2020.) *Otvoreni upisi na poslijediplomski studij „Priprema i provedba EU projekata“,* Dostupno na: <https://www.skole.hr/otvoreni-upisi-na-poslijediplomski-studij-priprema-i-provedba-eu-projekata/>, [pristupljeno: 26. lipnja 2024.]
29. Tportal (2020.) *Krećerealizacija nizinske pruge prema Rijeci vrijedna 2 - 3 milijarde kuna.* Dostupno na: <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/krece-realizacija-nizinske-pruge-prema-rijeci-vrijedna-2-3-milijarde-kuna-20200810> [pristupljeno 30. lipnja 2024.]
30. Tufekčić, M., Tufekčić Ž. (2013.) *EU politike i fondovi 2014-2020*, Zagreb : Plavi partner
31. Vela, A. (2015.) *Menadžment ESI fondova 2014.-2020.: priručnik s višemedijskim materijalima o pripremi i provedbi projekata koji se financiraju sredstvima iz Europskih strukturalnih i investicijskih fondova u financijskoj perspektivi 2014.-2020.* Zagreb, Školska knjiga
32. Županijska razvojna agencija (2024.) *Osnovni podaci o projektu,* Dostupno na: <https://www.zra.hr/> [pristupljeno: 27. lipnja 2024.]

Popis kratica:

CARDS - Pomoć zajednice za obnovu, razvoj i stabilizaciju
EF - Europski fondovi
EFPR - Europski fond za pomorstvo i ribarstvo
EFRR - Europskog fond za regionalni razvoj
EJP - Europska javna politika
EK - Europska komisija
EMFF - Europski fond za pomorstvo i ribarstvo
EPFRR - Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj
ERDF - Europski fond za regionalni razvoj
ESF - Europski socijalni fond
ESF - Europski socijalni fond
ESF+ - Europski socijalni fond plus
ESIF - Europski strukturni i investicijski fondovi
EU - Europska unija
FSEU - Fond solidarnosti Europske unije
IPA - Instrument pretpristupne pomoći
IPARD - Instrument pretpristupne pomoći za ruralni razvoj
ISPA - Instrument za strukturne politike u pretpristupnom razdoblju
KF - Kohezijski fond
KP - Kohezijska politika
MRRFEU - Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije
NGEU - EU sljedeće generacije
NPOO - Nacionalnog plana oporavka i otpornosti
OP - Operativni program
PHARE - Poljska i Mađarska - pomoć za ekonomsku obnovu
PS - Pravna stečevina
RH - Republika Hrvatska
POO - Plan oporavka i otpornosti
SAPARD - Posebni pristupni program za poljoprivredu i ruralni razvoj

UPC - Upravljanje projektnim ciklusom

ZSO - Zajednički strateški okvir

Popis tablica

Tablica 1., vlastita izrada, prikaz najvećih infrastrukturnih projekata u RH financiranih iz EU fondova, podaci preuzeti s internet stranica na kojima se nalaze podaci o projektima;

Popis slika

Slika 1., faze projektnog ciklusa, preuzeto prema predlošku iz Vela, A. (2015.) Menadžment ESI fondova, prikazuje projektni ciklus koji započinje programiranjem

Slika 2., vlastita izrada prema navodima I. Maletić (2018.): projektni ciklus kao put za upravljanje projektima - od razrade ideje do završetka

Slika 3., vlastita izrada, podaci preuzeti I. Maletić „Moj EU projekt - priručnik za pripremu i provedbu EU projekata“ (2018)., čime treba upravljati tijekom provedbe projekata

Slika 4., pretpristupni programi RH, vlastita izrada, podaci preuzeti iz Pregleda provedbe i mogućnosti u korištenju pretpristupnih programa Europske unije u Republici Hrvatskoj - Hrvatska u Europi, Europa za Hrvatsku (2011.) Izvor: Ministarstvo financija RH

Slika 5., preuzeto iz priručnika Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih: Što su EU fondovi i zašto su zanimljivi? (2024.).

Slika 6., vlastita izrada, izrađeno prema podacima sa stranice Instituta za razvoj i međunarodne odnose: <https://irmo.hr/programi-financiranja-nacionalni-udio-sufinanciranje/>

Slika 7., vlastita izrada, izrađeno prema podacima sa stranice Instituta za razvoj i međunarodne odnose <https://irmo.hr/programi-financiranja-nacionalni-udio-sufinanciranje/>

Slika 8., preuzeto s internet stranice „Edukativni i informativni turistički centar mladih Stara pekara s Trgom Vatroslava Lisinskog“: <https://strukturnifondovi.hr/eu-projekti/edukativni-i-informativni-turisticki-centar-mladih-stara-pekara-s-trgom-vatroslava-lisinskog/>

Slika 9., preuzeto sa stranica HI Hostela <https://www.hicroatia.com/hostel/hi-hostel-stara-pekara-osijek/>

Slika 10., vlastita izrada prema prikupljenim podacima: prikaz aktivnosti, očekivanih rezultata i postignutih učinaka na projektu

Popis grafikona

Grafikon 1. Izvor: Europska komisija, podaci za Hrvatsku 2021., vlastita izrada prema podacima sa stranice EK, prikazuje odnos planiranih, ugovorenih i isplaćenih sredstva iz EU fondova u RH za razdoblje 2015.- 2021.